

Budapestre vonatkozó ujságcikkek		Oszályozás	
Szerző: Mátrai - Betegh Béla		92	
Cím: Meghalt Upor Tibor		Upor Tibor	
Forrás: <i>Magyar Nemzet</i>		Idő: "1960"	
(Hely)		Személy:	
1960. jún. 4.		Helyszám:	
(Idő)		(Oldal)	
(Köt. v. füz.)			

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Budapest nyomda, Genőrz-p. 2. — 14906/51

Upor Tibor érdemes művész, a Néphadsereg Színházának díszlettervezője június 4-én este ötvenhat éves korában, hirtelen meghalt. A kiváló díszlettervező pályafutását a húszas években a Nemzeti Színházban, Hevesi Sándor igazgatása alatt kezdte, majd a Magyar Színház díszlettervezője lett. A legkülönbözőbb fővárosi színházakban működött s kiváló munkásságáért megkapta a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze kitüntető címet. Temetéséről még nem történt intézkedés.

*

Az első taptot rendszerint ő kapta a színpadon.

A függöny felment, a drámból még egyetlen szó sem hangzott el, néha még színész sem volt a színen, de a taps már felcsattant. A közönség javarésze gyakran azt sem tudta, kinek is tapsol tulajdonképpen. Pusztán látvánnyal találkozott, valami meglepő benyomással, egy léggörrel, amely az első pillanatban megragadta. A színpáddal találkozott.

Ez volt ő: a látvány, a benyomás, a léggör, a színpad. Ez volt Upor Tibor, a díszlettervező.

A színház leglátványosabb és legláthatatlanabb művésze. A díszlet teremtője, akit mindig eltakart a díszlet.

Ha a legközérthetőbben kellene meghatározni minden művészetnek azt a különös, szinte tragikus kísérelését, hogy az alkotót elfedi a műve, a díszlettervező munkája volna a legjobb példa rá. Mert a színpadon találkoznak a legkiválóbb ellentétek. Míg minden ragyog, villog, s feltűnően érzékelhető: a drámai szó, a színész, a fény és a szín — addig az, akit mindehhez a színpadhoz a legfénylőbb kezet adja: a díszlettervező, nély homályban marad. Ő a észrevétlenebbül feltűnő. A sugárzás árnyéka.

Upor Tibor egyike volt a legsugárzóbb magyar színpadi képek megalkotóinak, mint elmélyedt, pontos és leleményes építész, mint rendkívül kifinomult ízlésű dekoratőr és mint varázslóerejű scenikus. Csak aki bejáratos volt kis színházi dolgozószobájába, tudta, mennyi töprengésből, milyen széleskörű műveltségéből, mennyi önemészti szenvedélyből támadt egy-egy színpadi látomása, s mekkora szorgalomból lett valósággá ez a látomás. Vászomból ő tudta a legszilárdabb katedrálisokat és várakat építeni a színpadon, fényből ő tudta a leghömpölygőbb folyókat és legviharzóbb tavakat szőni a háttérre, desz-

kából a legmarconább rácsokat verni kapukra és börtönablakokra. Ha nem volna olyan fájdalmas halála megdöbbentő óráiban a szójáték, azt lehetne mondani, Upor Tibor fából csinált vaskarikát.

Meghitt hangulatú szobasarkokat éppoly odaadással dolgozott ki, mint hatalmas, mohos erődítményeket, egy kerevetre vetett színes kendőjével, vagy egy ablakon beszűrődő fénynyalábjával maga a valóság és a valóságnak lenge illúziója: maga a művészet lépett a színpadra. Upor Tibor díszletei közt nem színpadon, hanem a helyszínen érezte magát a színész; Upor Tibor színpadát megpillantva, a cselekmény kelles közepén találta magát a néző.

Ezt a sokféle hangulatú csodát Upor Tibor úgy tette — és csak úgy is tehetette —, hogy rajongásnál nagyobb erővel: szenvedélyes szerelemmel szerette a színházat. Nemcsak saját munkaterületét, a színpadot, hanem a színház minden zugát is. Szerette és mélyen értette is a színházi művészetet. Rendezők a megmondható, hány ötletüket köszönhették Upor Tibor tervezői koncepciójának, szerzők a megmondható, mennyi értő dramaturgiai tanácsot kaptak tőle, színházi emberek a tanúi, mennyi vitájuk volt Upor Tibor egy-egy éles, gúnyos, fanyalgó megjegyzésével. »Upornak semmi se elég jó« — sokszor hangzott el ilyen mondat az Upor Tiborral vívott vitákban. Aztán kiderült, hogy Upor Tibor csak a rosszat, a helytelen, a művésztelent utasította el. Upornak csakugyan nem volt jó a rossz, de még a félig-

meddig jó sem. Tökélyre tört, a legnemesebb, a legmagasabbra, a lehető legjobb színházi előadásra. Saját munkájában; a színpadi alaprajzban, a díszletben és a világításban rendszerint meg is valósíthatta ezt a törekvését, s ahol esetleg a drámai mű nem töltötte meg a teret, igyekezett a saját művével, a látvánnyal pótolni a hiányt.

A díszlettervező munkájáról vissza-visszatér a kritikákban egy mondat: »jól kihasználta a teret«. Nos, több mint háromévtizedes, termékeny művészi működése során Upor Tibor csakugyan jól kihasználta a teret, nemcsak színpadain, hanem a színház minden területén is tanácsaival, útmutatásaival, ötleteivel, megvalósított álmaival, nagy művészegyéniségével. Korai, megdöbbentő halálával ezért is marad utána ekkora betöltetlen űr.

Mátrai-Betegh Béla